

Характеристика розумової працездатності школярів із вадами слуху*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ)*

Постановка проблеми й аналіз останніх досліджень і публікацій. Одним із напрямів сучасної соціальної політики в Україні, у контексті реалізації принципу гуманізму і демократії, є створення необхідних умов для навчання і виховання школярів із порушеним слухом, що забезпечує реалізацію їхнього права на самореалізацію, самоствердження, демонстрацію сили характеру, волі й духу [1].

За свідченнями спеціальних психолого-педагогічних досліджень, кількість учнів, які не в змозі засвоїти освітні програми початкової школи, становить близько 20–30 % учасників, а 70–80 % із них потребують допомоги в спеціальних формах і методах навчання [2; 1]. У цьому контексті важливим є пошук й обґрунтування засобів фізичної культури, які є дієвими для вдосконалення фізичного і психічного стану дітей з обмеженими функціями [3; 5], зокрема школярів із порушенням слуху [4; 5; 7]. У процесі фізичного виховання дітей із вадами слуху, надзвичайно важливим є розвиток їхньої психомоторики, тому що високий рівень прояву психомоторних здібностей забезпечує ефективніше виконання рухових дій у побуті та професійній діяльності, сприяє більш швидкій соціально-психологічній адаптації, забезпечує компенсаторний вплив на функціональний стан [4; 8].

Метою нашого дослідження було визначення показників розумової працездатності та стійкості уваги школярів із вадами слуху віком 15–16 років.

Організація та методи дослідження. Дослідження проводились на базі спеціальної школи-інтернату для глухих дітей м. Калуша Івано-Франківської області. У дослідженнях взяли участь 35 школярів віком 15–16 років, із них 19 хлопців і 16 дівчат.

Усі учні були оглянуті комісією в складі педіатра, невропатолога і хірурга. Згідно з медичним висновком комісії, визнані практично глухими. З них 82 % мали набуту глухоту внаслідок захворювань і травм, які вони перенесли в ранньому дитинстві.

Стійкість уваги та показники розумової працездатності ми досліджували за допомогою таблиць Горбова-Шульте [6, 9], у яких у довільному порядку розташовані числа від 1 до 49. Обстежувані відшуковували, показували й називали числа в порядку їх зростання. Спроба повторювалася за п'ятьма різними таблицями. Основним показником слугував час виконання завдання. Оцінювання ефективності роботи (ЕР), ступеня впрацьованості (ВП), психічної витривалості (ПВ) визначали за табличними даними Козиревої [9], адаптованої нами (15–16 років), де: 5 балів – 97 с і менше, 4 бали – 98–112 с, 3 бали – 113–116 с, 2 бали – 117–121 с, 1 бал – 122 с і більше.

Ефективність роботи визначали за формулою:

$$EP = \frac{T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5}{5}.$$

Рівень впрацьованості визначався за формулою:

$$BP = \frac{T_1}{EP}.$$

Психічна витривалість обчислювалася за формулою:

$$PC = \frac{T_4}{EP}.$$

Виклад основного матеріалу дослідження. Під час аналізу результатів виконання тесту на розподіл чисел у порядку зростання юнаки із порушенням слуху затратили в середньому 116,3 с (табл. 1); 110,2 с (табл. 2); 117,4 с (табл. 3); 120,7 с (табл. 4) і 111,6 с (табл. 5). Дівчата показали відповідно такі результати: 96,3 с (табл. 1); 105,3 с (табл. 2); 86,2 с (табл. 3); 85,8 с (табл. 4) і 90,2 с (табл. 5).

Результати виконання тесту на стійкість уваги і розумової працездатності представлені на рис. 1.

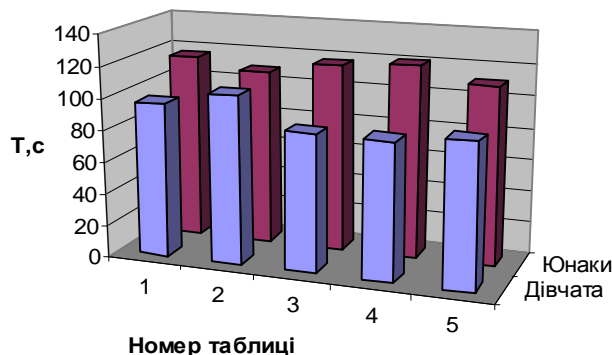

Рис. 1. Показники розумової працездатності школярів із вадами слуху

Як видно з рис. 1, середній результат показника розумової працездатності в юнаків становив $115,2 \pm 1,21$ с, у дівчат – $92,7 \pm 1,34$ с. При цьому встановлено, що ефективність роботи у школярів із вадами слуху неоднакова. У юнаків вона в середньому дорівнює $116,3 \pm 1,9$ с, що відповідає 2 балам. У дівчат цей показник значно вищий і становить $110,9 \pm 2,3$ с, що, за стандартними нормативами, відповідає 4 балам.

Рівень впрацьованості як у юнаків, так і у дівчат із вадами слуху виявився однаковий, і становить 1,0 с, що слугує добрим показником включення в основну роботу.

Аналіз отриманих даних показав, що рівень психічної витривалості у юнаків з вадами слуху є нижчим, ніж у дівчат і становить, відповідно, 1,03 с. У дівчат цей показник є кращим і становить 0,77 с, що свідчить про хорошу психічну стійкість при виконанні заданої роботи.

Результати нашого дослідження підтверджують дані І. М. Соловйова, Т. Г. Богданової, Я. В. Крет [5], які стверджують, що труднощі, що спостерігаються в дітей із вадами слуху в процесі навчання, зумовлені порушеннями процесу запам'ятовування, особливо тривалого зберігання в пам'яті нового як словесного, так і наочного матеріалу.

Висновок. Порівняльний аналіз результатів досліджень представників різної статі із вадами слуху демонструє, що показники стійкості уваги й розумової працездатності кращі у дівчат, ніж у юнаків, за винятком тесту на визначення рівня впрацьованості, де результати були практично ідентичними. Подальші дослідження в цьому напрямку матимуть перспективу після впровадження авторської програми фізичного виховання із пріоритетним використанням національних рухливих ігор для школярів з вадами слуху.

Література

1. Байкина Н. Г. Диагностика и коррекция двигательной сферы у лиц с нарушением слуха: Уч. пособ.– Запорожье: ЗГУ, 2003.– 232 с.
2. Бодожаков М. В., Чабан А. С. Опыт использования средств физической культуры в комплексе мероприятий по реабилитации инвалидов // Физ. культура и здоровый образ жизни: Тез. докл. Всесоюз. науч.-практ. конф.– М.: Б. и., 1990.– С. 14–15.
3. Демчук С. П. Соціальна інтеграція та реабілітація неповносправних школярів із церебральним паралічем: Метод. рек.– Л.: Укр. технології, 2002.– 91 с.
4. Колишкін О. В. Корекція рухових порушень дітей із вадами слуху та їх соціальна адаптація // Молода спортивна наука України: Зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту.– Л.: Панорама, 2002.– Т. 2.– Вип. 6.– С. 455–457.
5. Крет Я. В. Корекція психофізичного розвитку глухих дітей старшого дошкільного віку: Автореф. дис. ... канд. пед. наук.– К., 2000.– 20 с.
6. Корольчук М. С., Осьодло В. І. Психодіагностика: Навч. посіб. / За заг. ред. М. С. Корольчука.– К.: Ельга, Ніка-центр, 2004.– 400 с.
7. Ляхова І. Ритмізація рухів дітей з вадами слуху // Дефектологія.– 2002.– № 3.– С. 24–28.
8. Озеров В. П. Психомоторне особености человека.– Дубна: Феникс, 2002.– 320 с.
9. Практическая психология в тестах, или Как научиться понимать себя и других / Сост. Р. Римская, С. Римский.– М.: АСТ-ПРЕСС, 1999.– 394 с.

Анотації

У статті проаналізовано показники стійкості уваги та розумової працездатності школярів із вадами слуху віком 15–16 років. Дослідження в цьому напрямі можуть мати вагомий вплив на подальше вдосконалення програми фізичного виховання дітей цієї нозології.

Ключові слова: розумова працездатність, увага, діти з вадами слуху.

В статті проаналізовано показателі стійкості уваги та умовної работоспособності школярів з порушенням слуху в віці 15–16 років. Дослідження в цьому напрямку можуть мати суттєве вплив на подальші удосконалення програми фізичного виховання дітей цієї нозології.

Ключевые слова: умственная работоспособность, внимание, дети с нарушением слуха.

In the article the indexes of the firmness of the attention and mind activity of schoolchildren with the audio problems in the age of 15–16 are analysed. The research in this direction can have an important influence on the future improvement of the program of physical training of the children with such problems.

Key words: mind activity, attention, children with the ear disease.